

Nytt om gammelt

Mai 2019 - Nr. 2/19 FÅBERG OG LILLEHAMMER HISTORIELAG

Busstur til Espedalen og Skåbu

Historielaget inviterer til Busstur til Espedalen og Skåbu søndag 2. juni. Vi reiser fra Lurhaugen med buss fra Haverstad kl. 09.00 søndag 2. juni. Turen går gjennom Gausdal og opp Espedalen. Her følger vi i sporene til «Tre i Norge, ved to av dem». Vår guide gjennom Gausdal er Ola Fyksen.

I Svatsum passerer vi Vis-Knuts-heimen (privat eie) før vi kommer til Helvete, hvor det er rast med kaffe og biteti. Odd Midtlin er driver av Helvete Naturpark og lokal guide. Han vil fortelle om Vis-Knut og om jettegrytene. Det vil bli mulighet til å gå ned til jettegrytene for de som ønsker det (egen billett, kr 60,- for hele runden).

Turen fortsetter til Espedalsvatnet. Der vil vi besøke Verksodden, fjellkirka og Gravholmen. Rolf Megrund vil være vår lokale guide. Området har en rik gruvehistorie med utvinning av kobber på 1600-tallet og nikkel på 1800-tallet.

Etter stopp ved Espedalsvatnet fortsetter vi til Ruten fjellstue hvor vi får en varm lunsj, dessert og kaffe før vi fortsetter videre til Skåbu. I Skåbu vil vi ved Kamfossen få informasjon om utbyggingen av Vinstra-vassdraget. Ikke langt derfra ligger husmannsplassen Bakkestugu, som vel er Norges sist bebodde husmannsplass. Den siste beboeren her var Rønnaug Sagboden, som bod-

Foto: Kjenshaugmyra, Wikipedia.

de på husmannskontrakt til hun døde i 1994, 99 år gammel.

Vår tur fortsetter Peer Gynt vegen forbi Fefor, Gålå og Skei tilbake til Lillehammer. På veien passerer vi friluftscena ved Gålåvatnet og vi kommer forbi Solbråsætra, der Anne Hov i 1863 lagde den første Gudbrandsdalsosten. Vi får også et inntrykk av utbyggingene på Skei.

Vi forventer å være i Lillehammer mellom kl. 17.00 og 18.00.

Foto: Kristian Sleaisveen

Påmelding

Turen koster kr 500,- for medlemmer og kr 550,- for ikke-medlemmer.

Bindende påmelding innen lørdag 25. mai med ditt navn og mobilnummer til:

- Aud Hulberg (aud.hulberg@gmail.com, mobil 908 64 553) eller
- Eystein Brandt (eibrandt@bbnett.no, mobil 472 76 512).

Turen betales kontant på bussen. Gi beskjed om ev. matintoleranse.

Hilsen historielaget ved turkomiteen.

Årsmøtet 2019 i Rudsbygd

Fåberg og Lillehammer historielag hadde årsmøte søndag 3. mars 2019 på Betel i Rudsbygd. Leder Grethe Borgen ønsket 32 frammøtte velkommen. Kirsten Andberg ble valgt til ordstyrer, Anette Røsjorde til referent og Bjørg Niemann og Olav Bonesmo til å skrive under protokollen.

Det var ingen merknader til årsmeldinga, som sto i Nytt om gammelt nr. 1 – 2019. Revisor Per Erik Engebretsen ba om at føringa av to regnskapsbilag ble endra. Korrigert overskudd ble kr 37 126, og egenkapitalen per 31.12.2018 kr 913 451. Regnskapet ble godkjent med de endringene revisor ba om.

Aktivitetsplan og budsjett for 2019 ble som foreslått, jf. Nytt om gammelt nr. 1 – 2019. Medlemskontingenten for 2020 blir uendra kr 175 for enkeltmedlemmer og kr 250 for familiemedlemskap.

Eystein Brandt og Aud Hulberg ble nye i styret. Ellers var det gjenvalg. I valgkomiteén er Eldrid Vasslid ny, samen med gjenvalgte Thorstein Hernes og Einar Rindal.

Lena Wottestad Owren gikk ut av styret, og Randi Høstmælingen ut av valgkomiteen. Begge ble takka av lederen. Også de som sto for tilordning og bevertning ble takka.

Etter årsmøtet og bevertning, fortalte Haldis Tunset om Rudsbygda før og nå.

Foto: Vegard Gundersen

Vi prøver å få gamle utmarksnavn på kart

Opplandsarkivet på Maihaugen er noen permer med innsamla lokalnavn fra Fåberg, særlig navn i utmarka. Etter initiativ fra tidl. nestleder Jan Gunnar Nyfløt vil historielaget prøve å få notert ned kartkoordinatene til disse navnene, slik at de kan komme med på kart.

Arbeidet er tenkt lagt opp slik at en eller flere godt lokalkjente sitter sammen med en «sekretær» og ser gjennom det innsamla materialet. Den lokalkjente sier hvor på kartet det enkelte navnet bør plasseres. «Sekretæren» noterer ned kartkoordinatene for punktet eller området.

Det er usikkert om vi kommer i gang før sommeren, men fra slutten av september og utover håper vi å få gjort mye.

Folk som er godt lokalkjent i del av Fåberg og gjerne vil være med på dette, kan ta kontakt med Kari Brennum, telefon 926 35 738 eller Jostein Valved, telefon 924 03 233.

Jubileum

Fåberg og Lillehammer historielag når en milepæl i år. Vi har 90-årsjubileum! I følge papirene ble vi stiftet 2. juli 1929. 90 år er kanskje ikke mye i historielagssammenheng, men vi føler at vi har mange år foran oss med interessant og givende arbeid. Og så får vi begynne å tenke på 100-årsjubileet i 2029!

Foto: Anders Audenhus Linstad

Styret i Fåberg og Lillehammer historielag. Fra venstre første rekke: Reidar Bostad, styremedlem og Fåberg kultursti, Grethe Borgen, leder, Aud Hulberg, styremedlem og turgruppa, Anette Røsjorde, sekretær. **Andre rekke:** Jostein Valved, kasserer og krigsgravgruppa, Mikael Finsveen, nestleder og fotogruppa, Eystein Brandt, styremedlem og turgruppa.

Ny statlig plan for krigsgravene på Jørstadmoen

Nord på Jørstadmoen er 927 sovjetiske, 25 jugoslaviske og 2 trolig polske krigsfangene gravlagt. De døde på eller ved Jørstadmoen 1942-45. På 1950-tallet ble det satt opp steingjerde rundt gravplassen. Etter hvert er det blitt vel mange og store graner og furuer inne på gravplassen, og steingjerdet bør repareres noen steder.

Den statlige **Krigsgravtjenesten** har ansvaret for sovjetiske og jugoslaviske krigsminner i Norge. Krigsgravtjenesten tilhører *Avdeling for tru, livssyn og kulturvern* i Kulturdepartementet.

Ei gruppe i Fåberg og Lillehammer historielag arbeider for å få satt opp navneplater med navna på 954 krigsfangene. Høsten 2017 sendte historielaget forslag til monument med navneplater til Kulturdepartementet.

Plan for gravplassen på Jørstadmoen

Krigsgravtjenesten vil ha en totalplan for gravplassen på Jørstadmoen, og ba i fjor noen konsulentfirmaer om tilbud. Asplan Viak AS leverte et forslag til plan, som Krigsgravtjenesten nå har til vurdering.

Krigsgravtjenesten vil sende forslaget til berørte i sommer eller høst. Til høsten kommer den nye lederen for Krigsgravtjenesten, *Haakon Vinje*, til Lillehammer for å presentere planen og drøfte den med berørte (Forsvarsbygg, kommunen, historielaget og flere).

Oppstart i 2020?

Prosjektet er så stort at det vil kreve særskilt statlig bevilgning. Dersom det blir gitt penger i neste statsbudsjett – noe som er uvisst nå – så kan arbeidet på gravplassen på Jørstadmoen starte opp i 2020.

Informasjonstavle

Forsvaret satte for noen år siden opp ei orienteringstavle (norsk, russisk og engelsk tekst) utenfor porten. Det gjør at det neppe er nødvendig med mye tekst på navnetavlene utenom navn og levetid.

Bauta

På gravplassen på Jørstadmoen er en 3,45 m høy bauta. Ved den er det minnestund hver 17. mai. Teksten på bautaen er bare på norsk:

Til minne om
954 SOVJET-RUSSISKE
soldaters død i Tysk
krigsfangenskap
1942 – 1945

Historielags-gruppa som arbeider for å få satt opp navnetavler på krigsgravplassen på Jørstadmoen: Ole Rønning, Terje Moringen, Nina G. Skurdal og Jostein Valved fra historielaget, Arne Ellingsen fra Cyberforsvaret (før fra Forsvarsbygg) og Fred Vidar Berntsen (ny) fra Forsvarsbygg.

Ny årbok-forlegger

Ingunn Framgården har tatt på seg å ferdigstille den planlagte årbok 38 som skal være i salg fra høsten. Ingunn er grafisk formgiver, bor på Ring og har arbeidet mye med ulike bokprosjekter tidligere. Nå har hun skrevet kontrakt med historielaget og får prøve seg på høstens årbok. Lista ligger høyt, Jon Thorsrud har lagt en god standard på årbokas utseende. Dette er et nivå vi ønsker å beholde. Vi ønsker Ingunn Framgården og historielagets årboksredaksjon lykke til med arbeidet.

Bureiserbrukene

Ny bok om bureiserbrukene i vår kommune er under arbeid. Ei ivrig arbeidsgruppe ledet av Ådne Norheim driver nå kartlegging og planlegging av en bok om dette spesielle kapitlet i vår historie. Det er mulig at det er over 40 slike bruk i Lillehammer og de blir nå sporet opp for fotografering og dokumentasjon. I tillegg vil boka bestå av artikler om den politiske og økonomiske bakgrunnen for nydyrkinga, og vi regner med intervjuer om oppvekst og arbeid på disse brukene. Arbeidet er i startfasen og mer informasjon vil komme senere.

Foto: Kjetil Rolseth 2017

Krigsgravplassen på Jørstadmoen. For å få med hele plassen og ikke nesten bare skog, satte fotografen sammen dette bildet av 16 enkeltbilder. Enkeltpildene er tatt fra ulikt sted, og det gjør at det rette steingjerdet mot sør ser ut som det har en sving der porten er. Foto: Kjetil Rolseth 2017

NYTT OM GAMMELT

utgis av Fåberg og Lillehammer historielag, Postboks 331, 2602 Lillehammer.

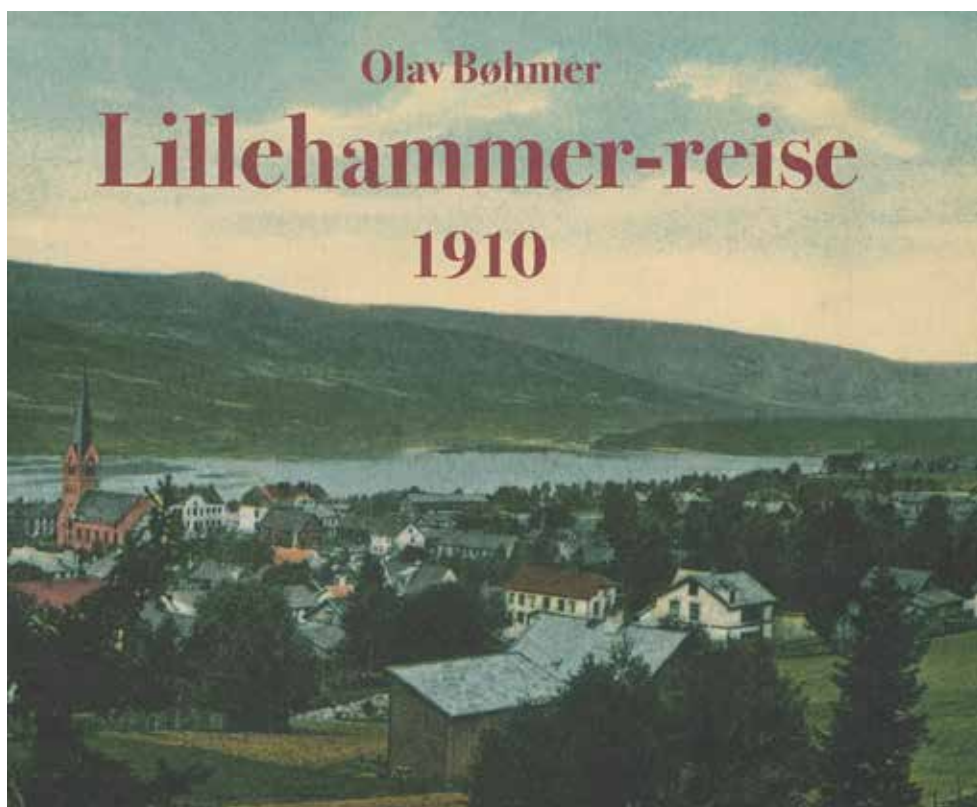
BANKKONTO: 2000.24.19115

VIPPS-NR. 51 31 6

post@faberghistorielag.no

www.faberghistorielag.no

Formgitt av Vegard Gundersen

Olav Bøhmers Lillehammer-reise 1910 som føljetong i Byavis

Olav Bøhmer ble født på Lillehammer i 1869, utvandret og ble lege i Chicago. I 1910 var han på tur til Lillehammer og omegn. Han døde ensom som enkemann i 1948 i Amerika. Lokalhistoriker Per R. Bærøe og hjelpe presenterer og kommenterer Bøhmers reisebeskrivelsen fra 1910 i ei bok som Fåberg og Lillehammer historielag ga ut i 2016. Boka har mange bilder fra tida rundt 1910.

Lillehammer byavis gjengir nå som føljetong noe av boka, tilrettelagt av Live Sætre og Per R. Bærøe.

Boka kan bestilles på historielagets nettside <https://www.faberghistorielag.no> (menyvalg **Bøker** og **Andre bøker** om boka, jf. menyvalg **Bøker** og **Bokbestilling**, eller ved å ringe Kjell Helge Moe tlf. 952 42 992. Boka koster kr. 240,- for medlemmer (+ ev. porto). Fritt levert i Lillehammer-området.

Besøk fra Brasil

Historielaget har nettopp hatt et interessant besøk fra Brasil. Det var et TV-team derfra som ville besøke stedet der Gjert Olsen Mortenstuen var født og oppvokst. Gjert Olsen emigrerte til Brasil på 1860-tallet og fikk svært mange etterkommere der. Det skal etter sigende være over 1500 med etternavnet Olsen i Brasil.

Opptakene ble gjort på Kirkerud gård (der husmannsplassen Mortenstuen lå), i Fåberg kirke og på Maihaugen. Noe av ønsket fra Brasil var å få treffe nålevende slektninger, og det ble utarbeidet en omfattende slektstavle i forkant av besøket. GD dekket også besøket med en grundig artikkel. Det ble svært eksotisk for brasilianerne å filme i vårt område midtvinters og uvandt å kave seg fram i djup snø.

Gå inn på hjemmesida

Gå inn på hjemmesida og gjør deg kjent med innholdet. Sida er til enhver tid oppdatert på hvem som innehar de ulike styreverv, hvem som deltar i de ulike arbeidsgrupper og hvem du kan kontakte dersom du har spørsmål om forhold i tilknytning til historielagets virksomhet. Nyheter presenteres fortløpende under hovedmenyen «Hjem» og lederen Grethe har under samme meny sitt eget «hjørne» hvor hun med jevne mellomrom gir uttrykk for ting hun brenner for i tilknytning til lagets virksomhet. Under menyen «Bøker» finner du en oversikt over årbøker og andre bøker utgitt av historielaget, priser og hvordan du kan bestille bøkene. Under «Medlemsbladet» er Nytt om gammelt tilbake til 2006 og under «Arbeidsgrupper» finner du hvilke arbeidsgrupper som er nedsatt, hva de jobber med og hvem som er med i gruppene. Og i tillegg finner du mye, mye mer som kan være av interesse. Klikk deg inn på <https://www.faberghistorielag.no>

Har du gamle bilder?

Erling Lier fra Fåberg er nytt medlem i fotogruppa. Gruppa har nå fått tilgang til ca 500 gamle bilder fra Fåberg og Lillehammer med lokalhistorisk verdi som etter hvert blir lagt inn i historielagets digitale bildearkiv. Det ligger mye god lokalhistorie i gamle bilder og det er viktig at disse blir tatt vare på. Så dere som har gamle bilder liggende i albuver eller i papp asker på loft og i kjeller, ta kontakt med fotogruppa.

